(Manuscript)

Imam al-Shafi'iy in the Explanation of Tauhid : A Case Study of the Faith in Islam

Awae Maeh-ouma[1] Shafie Adam[2] Abdullah Karina[3]

ABSTRACT

The aims of this research are 1) to study the principle of faith in Islam 2) to study the way of explanation by Imam al-Shafi'iy of the principle of faith 3) to study the principle of faith in Tauhid of Imam al-Shafi'iy. The research was conducted through collecting data from documents and related researches, and analyzing data by using principle of Tafsir, principle of Hadith and opinions of Ulama' Ahl al-Sunnah.

The result of the research found that

1) The belief in Islam must come from the true sources that are al-Qur'an and al-Sunnah by the explanation of the way of faith of Salaf people without using the principle of Qiyas and the theory of Ilmu al-Kalam or philosophy.

2) The explanation of the principle of faith of Imam al-Shafi'iy is based on al-Qur'an and al-Sunnah (Mutawatir) Hadith Ahad which are in situation of Sahih and Hasan both recorded by al-Bukhariy and Muslim in Sahih Books, al-Sunan Book and other Hadith Books. He respected the opinions of Sahabahs and was away from the opionions of the groups who turned aside from Ahl al-Sunnah like Shi'ah, Khawarij, Mu'tazilah and Zanadiqah.

3) The principle of faith in Tauhid of Imam al-Shafi'iy is based on the way of Ahl al-Sunnah wal-Jama'ah both in Tauhid al-Rububiyah, Tauhid al-Uluhiyah and Tauhid al-Asma' wa al-Sifat which consist of Sifat al-Ilm, Sifat al-Kalam, Sifat al-Ulu, Sifat al-Istawa', Sifat al-Nuzul, Sifat al-Yad, Sifat al-Wajh, Sifat al-Qadam, Sifat al-Dahhaq, Sifat al-Asabi', Sifat al-Iain and Sifat al-Ru'yah by holding the texts of al-Quran and al-Hadeeth, the ways of Sahabahs and Tabi'iīn without interpreting, and trying avoid from Ilm al-Kalam.

Prince of Songkla University Pattani Campus

[1] Graduate (Islamic Studies)
[2] Ph.D. (Middle East Studies)
[3] Ph.D. (al-Qur'an and Hadith), Assistant Professor

อิมามอัชชาฟีอีย์กับการอธิบายเตาฮีด : ศึกษากรณีหลักการศรัทธาในอิสลาม

อาแว แมะอูมา[1] ซาฝีอี อาดำ[2] อับดุลเลาะ การีนา[3]

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อ 1) ศึกษาหลักการยึดมั่นและการศรัทธาในอิสลาม 2) ศึกษาวิธีการอธิบายหลักการยึดมั่นและการศรัทธาของอิมามอัชชาฟีอีย์ 3) ศึกษาหลักการยึดมั่นและการศรัทธาในเตาฮีดของอิมามอัชชาฟีอีย์ การเก็บข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้หลักการตัฟสีร หลักการหะดีษและทัศนะของอุละมาอ์อะฮฺลุ อัสสุนนะฮฺ

ผลการวิจัยพบว่า

1) การยึดมั่นและการศรัทธาในอิสลามต้องมาจากแหล่งที่แท้จริงคือ อัลกุรอานและอัลหะดีษ โดยการอธิบายแนวทางการยึดมั่นและการศรัทธาของชาวสะลัฟ ไม่มีการใช้หลักการกิยาสและทฤษฎีทางอิลมุ อัลกะลามหรือปรัชญา

2) การอธิบายหลักการยึดมั่นและหลักการศรัทธาของอิมามอัชชาฟีอีย์โดยยึดถืออัลกุรอานและอัลหะดีษ (มุตะวาติร) หะดีษอาหาดที่มีสถานภาพเศาะหี้หฺและหะสันทั้งที่บันทึกโดยอัลบุคอรีย์และมุสลิมในหนังสือเศาะหี้หฺ หนังสืออัสสุนันและหนังสือหะดีษอื่น ๆ ให้ความสำคัญกับความเห็นของเศาะหาบะฮฺ และห่างไกลจากแนวคิดกลุ่มเบี่ยงเบนจากอะฮฺลุอัสสุนนะฮฺ เช่น ชีอะฮฺ เคาะวาริจญ์ มุอฺตะซิละฮฺและซะนาดิเกาะฮฺ

3) หลักการยึดมั่นและการศรัทธาในเตาฮีดของอิมามอัชชาฟีอีย์โดยยึดตามแนวทางอะฮฺลุ อัสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺทั้งเตาฮีดอัรรุบูบิยฺยะฮฺ เตาฮีดอัลอุลูฮิยฺยะฮฺและเตาฮีดอัลอัสมาอ์ วัศศิฟาต ประกอบด้วยศิฟัตอัลอิลมฺ ศิฟัตอัลกะลาม ศิฟัตอัลอุลู ศิฟัตอัลอิสติวาอ์ ศิฟัตอันนุซูล ศิฟัตอัลยัด ศิฟัตอัลวัจฮฺ ศิฟัตอัลเกาะดัม ศิฟัตอัฏเฏาะหัก ศิฟัตอัลอะศอบิอฺ ศิฟัตอัลอัยนฺ และศิฟัตอัรรุอ์ยะฮฺ โดยการยึดตามตัวบทอัลกุรอานและอัลหะดีษ แนวทางของเศาะหาบะฮฺและตาบิอีนไม่มีการตีความและพยายามหลีกเลี่ยงจากอิลมุ อัลกะลาม

---

[1] นักศึกษาปริญญาโท (สาขาอิสลามศึกษา)

[2] Ph.D. (ตะวันออกกลางศึกษา)

[3] Ph.D. (อัลกุรอานและหะดีษ), ผู้ช่วยศาสตราจารย์

บทนำ

สภาพสังคมปัจจุบันเต็มไปด้วยความเจริญทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีต่าง ๆ แต่ขณะเดียวกันคุณธรรมและจริยธรรมกลับถูกทำลาย ละเลย ทอดทิ้งไปเรื่อย ๆ ทำให้สังคมบ้านเมืองเกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นมาซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนยากที่จะหาทางออกได้

อิสลามเป็นทางออกหนึ่งของสังคมที่จะสามารถคลี่คลาย ยับยั้งปัญหาสังคมได้ อิสลามเป็นหลักกฎเกณฑ์ที่ประยุกต์เข้าได้กับทุกวัย ทุกเผ่าพันธุ์ และทุกสภาวะแวดล้อม ไม่ได้กำหนดขอบเขตเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง แต่เป็นศาสนาสากลสำหรับมนุษยชาติโดยแท้จริง ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสในอัลกุรอานว่า :

﴿ إِنَّ ٱلدِّينَ عِندَ ٱللَّهِ ٱلۡإِسۡلَٰمُۗ وَمَا ٱخۡتَلَفَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡكِتَٰبَ إِلَّا مِنۢ بَعۡدِ مَا جَآءَهُمُ ٱلۡعِلۡمُ بَغۡيَۢا بَيۡنَهُمۡۗ وَمَن يَكۡفُرۡ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ فَإِنَّ ٱللَّهَ سَرِيعُ ٱلۡحِسَابِ ﴾ (آل عمران : 19)

ความว่า : “แท้จริงศาสนา ณ อัลลอฮฺนั้นคือ อัลอิสลาม และบรรดาผู้ที่ได้รับคัมภีร์มิได้แย้งกัน นอกจากหลังจากที่ได้มีความรู้มายังพวกเขาเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากความอิจฉาริษยาระหว่างพวกเขาเอง และผู้ใดปฏิเสธศรัทธาต่ออายะฮฺต่าง ๆ ของอัลลอฮฺ แล้วไซร้แน่นอนอัลลอฮฺนั้นเป็นผู้ทรงรวดเร็วในการชำระ” (อาลิอิมรอน: 19)

พระองค์ได้ตรัสอีกว่า :

﴿ ٱلۡيَوۡمَ أَكۡمَلۡتُ لَكُمۡ دِينَكُمۡ وَأَتۡمَمۡتُ عَلَيۡكُمۡ نِعۡمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلۡإِسۡلَٰمَ دِينٗاۚ ﴾ (المائدة : 3)

ความว่า : “วันนี้ข้าได้ให้สมบูรณ์แก่พวกเจ้าแล้วซึ่งศาสนาของพวกเจ้า และข้าได้ให้ ครบถ้วนแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งความกรุณาเมตตาของข้า และข้าได้เลือกอิสลามให้เป็นศาสนาแก่พวกเจ้าแล้ว” (อัล-มาอิดะฮฺ :3)

อิสลามเป็นศาสนาที่สมบูรณ์แบบ ศาสนาสุดท้าย เป็นศาสนาที่ดีที่สุด และเป็นหนทางเดียวของการดำเนินชีวิตที่จะช่วยให้มนุษยชาติที่ปฏิบัติตามเกิดความสมดุลย์ในชีวิต และสามารถแก้ปัญหาทุก ๆ ปัญหาให้กับมนุษยชาติที่มีความศรัทธาในอิสลาม ความหมายนี้เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ครอบครัว การสมรส

Prince of Songkla University Pattani Campus

การหย่าร้าง มรดก จริยศาสตร์ การสักการะ ความสงบสุข การโภชนาการและทุกอย่างของการใช้ชีวิตประจำวัน

การที่จะบรรลุถึงเป้าหมายอันสูงส่งของอิสลาม ก็ต้องยอมรับหลักการศรัทธาทั้งหมด โดยเฉพาะการศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้าแต่เพียงพระองค์เดียวที่ควรแก่การเคารพภักดี พระองค์เป็นผู้มีอำนาจเด็ดขาดเหนือทุกสิ่งทุกอย่าง และมีคุณลักษณะครบถ้วนและอยู่เหนือข้อบกพร่องใด ๆ ทั้งสิ้นซึ่งเป็นแกนหลักของการศรัทธาในอิสลาม

การศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้าที่แท้จริงจะเกิดขึ้นกับมนุษยชาติได้ จากกระบวนการการเรียนรู้ที่แท้จริงเท่านั้น

การเรียนรู้ในเรื่องพระผู้เป็นเจ้าเป็นเรื่องที่สำคัญอันดับแรกสำหรับการดำเนินชีวิตของมวลมนุษย์ (มุฮัมมัด :19) และเป็นการเรียนรู้ที่เลิศที่สุดในหมู่วิทยาการอิสลาม ทั้งนี้ก็เพราะเป็นความรู้สูงสุดในการอธิบายความจริงของชีวิตทั้งหมดในรูปแบบที่มนุษย์ยอมรับได้ และเป็นไปได้มากที่สุดที่มนุษย์จะเข้าใจได้

เตาฮีดกลายเป็นจุดยืนที่มนุษย์มีต่อโลก ที่ทำให้ตัวของเขาสงบที่สุด ในทางตรงกันข้ามชิรกฺหรือการตั้งภาคีเป็นรูปแบบแนวคิดที่ขัดแย้งในตัวเอง และสร้างความสับสนในจิตใจมนุษย์มากที่สุดเช่นกัน เพราะชิรกฺทำให้คำอธิบายชีวิตสับสนอย่างรุนแรง มิอาจยอมรับโลกและชีวิตที่เป็นอยู่นี้ได้

เตาฮีดคือการนำชีวิตมนุษย์ไปสู่การยอมจำนนต่ออำนาจเดียว และเป็นอำนาจเดียวที่แผ่ความรู้และพลานุภาพไปทั่วสรรพสิ่ง

ด้วยความสำคัญเช่นนี้เองเตาฮีดจึงกลายเป็นหัวข้อหลักของศาสนทูตทุกท่านที่ถูกแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เปิดเผยหลักการข้อนี้ในทุก ๆ ประชาชาติ ดังปรากฏในอัลกุรอานว่า :

﴿ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولاً أَنِ ٱعْبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱجْتَنِبُواْ ٱلطَّٰغُوتَ ۖ فَمِنْهُم مَّنْ هَدَى ٱللَّهُ وَمِنْهُم مَّنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ ٱلضَّلَٰلَةُ ۚ فَسِيرُواْ فِي ٱلأَرْضِ فَٱنظُرُواْ كَيْفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلْمُكَذِّبِينَ ﴾ (النحل : 36)

ความว่า : “และโดยแน่นอนเราได้ส่งเราะสูล (ผู้นำสาส์น) มาในทุกประชาชาติ (โดยบัญชาว่า) พวกท่านจงเคารพภักดีอัลลอฮฺ (พระเจ้าที่แท้จริง) และจงหลีกหนีให้ห่างจากพวกเจว็ด (พระเจ้าจอมปลอมต่าง ๆ) ดังนั้น ในหมู่พวกเขามีผู้ที่อัลลอฮฺทรงชี้แนะทางให้และในหมู่พวกเขามีผู้

ที่การหลงผิดคู่ควรแก่เขา ฉะนั้นพวกเจ้าจงตระเวนไปในแผ่นดิน แล้วจงดูว่าบั้นปลายของผู้ปฏิเสธนั้นเป็นเช่นใด ” (อันนะหฺลฺ :36)

ตลอดระยะเวลา 13 ปีแรกของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ที่นครมักกะฮฺ ก่อนที่ท่านได้อพยพไปนครมะดีนะฮฺ อัลกุรอานที่อัลลอฮฺได้ประทานแก่ท่านนั้น ล้วนกล่าวถึงเรื่องเตาฮีดโดยไม่ได้หันเหออกจากประเด็นนี้เลย ก็เนื่องจากเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งต่อการเป็นมุสลิมที่ถูกต้อง ทั้งยังเป็นหัวใจหลักในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ที่รักความสันติและความสงบสุข

ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้เน้นย้ำสั่งสอนบรรดาเศาะหาบะฮฺ ในเรื่องเตาฮีดเป็นพิเศษ โดยไม่ให้ลดละภารกิจการเรียกร้องไปสู่การศรัทธาเตาฮีดที่ถูกต้อง เริ่มจากการสร้างสังคมมุสลิมในทุก ๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นจริยธรรม คุณธรรม ศีลธรรม อิบาดะฮฺ เศรษฐกิจตลอดจนกระทั่งการจัดระบบการเมืองและการปกครอง ซึ่งทั้งหมดนั้นล้วนวางอยู่บนรากฐานของเตาฮีดที่ถูกต้องทั้งสิ้น

เมื่อท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ส่งท่านมุอาซ เบ็น ญะบัล ﷺ ไปเป็นผู้ปกครองยะมัน (เยเมน) ในปีฮิจญ์เราะฮฺที่ 9 นั้นท่านได้บอกเขาว่า :

((فليكن أول ما تدعوهم إلى أن يوحدوا الله))

(رواه البخاري ، 2000 : 7372)

ความว่า : “สิ่งแรกที่ท่านต้องเชิญชวนพวกเขาก็คือให้พวกเขายืนยันในเอกภาพ ของอัลลอฮ (คือเตาฮีด)” (บันทึกโดย al-Bukhāriy, 2000 : 7372)

เตาฮีดจึงเป็นดังที่นักวิชาการบางท่านเรียกว่าเป็นแกนหลักที่คอยหนุนองค์ประกอบอื่น ๆ ให้เคลื่อนไปได้ หรือบางท่านเปรียบเตาฮีดเหมือนเช่น เสาใหญ่ที่สุด ที่อยู่ตรงกลางอาคารที่คอยพยุงเสาเล็ก ๆ และตัวอาคารทั้งหมดให้ดำรงอยู่ได้

ดังนั้น การเรียกร้องสู่เตาฮีดจึงมีมาโดยตลอด ตั้งแต่สมัยของบรรดาเราะสูลจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ในสมัยของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และบรรดาเศาะหาบะฮฺ หลักการและแนวทางในเรื่องของเตาฮีดนั้นเป็นหนึ่งเดียว ไม่มีการแตกแยกหรือแบ่งพรรคแบ่งพวกการศรัทธาและยึดมั่นในเตาฮีดของบรรดาเศาะหาบะฮฺนั้นดำเนินรอยตามท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ โดยไม่มีใครสงสัยหรือถามเกี่ยวกับคุณลักษณะและพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ เช่นเดียวกับการศรัทธาของบรรดาตาบีอีนก็ดำเนินรอยตามท่านนบีมุฮัมมัดเช่นเดียวกัน (al-Wakīl, n.d. : 6)

นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 2 แห่งฮิจญ์เราะฮฺศักราชหรือประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 8-9 การถกปัญหาทางเทววิทยาในวิชาการอิสลาม ได้เริ่มขึ้นในหมู่นักปราชญ์มุสลิมอย่างแพร่หลายแต่ละฝ่ายต่างมีวิธีการและแนวทางการนำเสนอปัญหาที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในเรื่องการอธิบาย

Prince of Songkla University Pattani Campus

ปัญหาความศรัทธาในพระเจ้าและคุณลักษณะของพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ นักปราชญ์มุสลิมถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม หรือ 2 สำนักคิดใหญ่ ๆ ตามทฤษฎีและวิธีการอธิบายปัญหาที่ต่างฝ่ายต่างยึดถืออยู่ สำนักคิดแรกคือ สะลัฟ เป็นกลุ่มที่ยึดหลักศรัทธาในพระเจ้าและเชื่อในคุณลักษณะของพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ โดยไม่พยายามตีความหรือขยายความเพิ่มเติม ส่วนสำนักคิดที่สองนั้นคือ เคาะลัฟ เป็นกลุ่มที่ยึดหลักเหตุผลทางปัญญาและข้อโต้แย้งเชิงตรรกวิทยาในการอธิบายและเข้าใจปัญหาดังกล่าว (อิมรอน มะลูลีม 2534 : 23) แต่ความดีงามย่อมไม่มีวันขาดหายไปจากอุมมะฮฺนี้อย่างแน่นอนย่อมมีกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดที่ยังยึดมั่นอยู่กับทางนำและสัจธรรมจนกระทั่งถึงวันกียามัต

ท่ามกลางสภาพที่เกิดขึ้นเช่นนั้น ด้วยความประสงค์ของเอกองค์อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงบังเกิดบุคคลหนึ่งหรือหลายคนขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ฟื้นฟูศาสนาของพระองค์ ดังที่ท่าน เราะสูล ﷺ ได้กล่าวใน หะดีษบทหนึ่งว่า :

((إن الله يبعث لهذه الأمة على رأس كل مائة سنة من يجدد لها دينها)) (رواه أبوداود ، د.ت. : 4291)

ความว่า : “แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ จะทรงคัดเลือกให้แก่ประชาชาตินี้ในทุก ๆ 100 ปี บุคคลผู้ที่จะมาฟื้นฟูศาสนาของพวกเขา”

(บันทึกโดย Abu Dawud n.d. : 4291)[1]

หนึ่งในบุคคลที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงคัดเลือกคือ อิมามอัชชาฟีอีย์ ซึ่งเป็นปราชญ์ที่ลุกขึ้นต่อสู้และจุดประกายแสงสว่างของอะกีดะฮฺอิสลามกลับมาอีกครั้ง หลังจากที่ตกอยู่ในความสับสนมานานโดยการเรียกร้องสู่การสร้างเอกภาพอย่างแท้จริงต่อเอกองค์อัลลอฮฺ ﷻ การห้ามปรามสิ่งอุตริที่มีการสร้างขึ้นในศาสนาตลอดจนฟื้นฟูสุนนะฮฺต่าง ๆ ของท่านนบีที่ถูกทอดทิ้งให้ประชาชาติมุสลิมได้ปฏิบัติสืบไป

จากความพยายามและความบริสุทธิ์ใจของท่านอิมามอัชชาฟีอีย์ ในการเรียกร้องสู่เตาฮีดและสุนนะฮฺ ทำให้ท่านกลายเป็นปราชญ์ที่มีชื่อเสียงในเรื่องศาสนา และในที่สุดท่านได้รับสมญานามว่า มุญัดดิด (นักฟื้นฟูอิสลาม) ในศตวรรษที่ 2 แห่ง อิจเราะฮศักราช ดังคำกล่าวของท่านอิมามอะห์มัด เบ็น หันบัล :

" فكان في المائة الأولى عمر بن عبدالعزيز وفي المائة الثانية الشافعي .."

ความว่า : “มุญัดดิดในรอบร้อยปีแรกคือ อุมัร เบ็น อับดุลอะซีซ และในรอบร้อยปีที่สองคือท่านอัชชาฟีอีย์” (Ibn Kathīr, 1987 : 10/264)

[1] อัลอัลบานีย์กล่าวว่าเป็นหะดีษเศาะหี้หฺ (al-Albīniy, 1417 : 4291)

Prince of Songkla University Pattani Campus

อย่างไรก็ตาม บุคคลอื่นอีกหลายคนยังเข้าใจไม่ชัดเจนถึงแนวทางของท่าน ทั้งนี้เป็นเพราะขาดความรู้ที่แท้จริง โดยเฉพาะในแนวทางเรื่องเตาฮีดของอิมามอัชชาฟีอีย์

จากการปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อค้นหาคำตอบที่เป็นจริงมากที่สุด เพื่อประโยชน์ต่อผู้วิจัยเองและสังคมที่จะได้รับรู้ข้อมูลที่เป็นจริงและถูกต้องตามหลักวิชาการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการยึดมั่นและการศรัทธาในอิสลาม
2. เพื่อศึกษาวิธีการอธิบายหลักการยึดมั่นและการศรัทธาของอิมามอัชชาฟีอีย์
3. เพื่อศึกษาหลักการยึดมั่นและการศรัทธาในเตาฮีดของอิมามอัชชาฟีอีย์

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ทราบถึงหลักการยึดมั่นและการศรัทธาในอิสลาม
2. ได้ทราบถึงวิธีการอธิบายหลักการยึดมั่นและการศรัทธาของอิมามอัชชาฟีอีย์
3. ได้ทราบถึงหลักการยึดมั่นและการศรัทธาในเตาฮีดของอิมามอัชชาฟีอีย์
4. สามารถนำข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เพื่อประโยชน์ของสังคม

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องอิมามอัชชาฟีอีย์และการอธิบายเตาฮีด : ศึกษากรณีหลักการศรัทธาในอิสลาม โดยมุ่งศึกษาภายในขอบเขตดังนี้

1. ศึกษาหลักการยึดมั่นและการศรัทธาในอิสลาม จากเอกสารและตำราต่างๆ
2. ศึกษาหลักการยึดมั่นและการศรัทธาของอิมามอัชชาฟีอีย์ จากเอกสารและตำราของท่านเป็นหลัก มี 5 เล่ม คือ al-Umm, al-Risālah, Wasiyat al-Imām al-Shāfi‘iy, Tafsīr al-Imām al-Shāfi‘iy และ Ahkām al-Qur’ān li al-Imām al-Shāfi‘iy.
3. ศึกษาหลักการยึดมั่นและการศรัทธาของอิมามอัชชาฟีอีย์ จากเอกสารและตำราต่าง ๆ เขียนโดยผู้อื่นที่ไม่ใช่งานเขียนของอิมามอัชชาฟีอีย์เองเป็นรองมี 28 เล่ม
4. ศึกษาหลักการของสะลัฟและมุตะกัลลิมีนจากตำราทั้งสองโดยตรง และจากตำราอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักการทั้งสอง ทั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบหลักการยึดมั่นและการศรัทธาของอิมามอัชชาฟีอีย์กับหลักการของสะลัฟหรือมุตะกัลลิมีน

Prince of Songkla University Pattani Campus

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การแปลความหมายของอัลกุรอาน ผู้วิจัยจะยึดคัมภีร์อัลกุรอานฉบับแปลเป็นภาษาไทยของสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ ที่จัดพิมพ์ขึ้นโดยศูนย์กษัตริย์ฟาฮัดเพื่อการพิมพ์คัมภีร์อัลกุรอานแห่งนครมะดีนะฮฺ ปี 1419 ฮิจญ์เราะฮฺ ศักราช

2. การอ้างอิงอัลกุรอานจะใช้มาตรฐานการอ้างอิงโดยระบุชื่อสูเราะฮฺ และลำดับอายะฮฺ

3. การอ้างอิงหะดีษผู้วิจัยจะอ้างตัวบทหะดีษและคำแปลพร้อมระบุชื่อผู้รายงาน ปีพิมพ์ หมายเลขหะดีษ หากหะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรีและมุสลิมผู้วิจัยจะไม่ระบุระดับของหะดีษ ส่วนหะดีษที่บันทึกโดยผู้อื่นจะระบุระดับของหะดีษ

4. อะษัรหรือวาทะของอุละมาอ์ที่อ้างอิงในงานวิจัย ผู้วิจัยจะระบุแหล่งที่มาเหมือนกับการอ้างอิงหะดีษ

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ดังนี้

1. ﷻ อ่านว่า “ สุบฮานะฮูวะตะอาลา” เป็นคำสรรเสริญ ต่อเอกองค์อัลลอฮฺ แปลว่า ผู้ทรงบริสุทธิ์ และผู้ทรงสูงส่งยิ่ง

2. ﷺ อ่านว่า “ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม” เป็นคำสรรเสริญ และดุอาอ์แด่ท่านนบีมุฮัมมัด แปลว่า ขออัลลอฮฺทรงสดุดีและให้ความสันติแด่ท่าน

3. ﷺ อ่านว่า “เราะฎิยัลลอฮุอันฮู” เป็นคำขอดุอาอ์แด่เศาะหาบะฮฺ แปลว่า ขอให้อัลลอฮฺทรงพอพระทัยต่อท่าน

4. ﴿.....﴾ วงเล็บปีกกาจะใช้สำหรับอายะฮฺ

5 ((.....)) วงเล็บคู่จะใช้สำหรับตัวบทอัลหะดีษ

6. (……) วงเล็บเดียวจะใช้สำหรับในการเขียนรายการอ้างอิง และการอธิบายศัพท์ที่สำคัญ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เตาฮีด หมายถึง การเชื่อมั่นศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ เพียงพระองค์เดียวยอมรับในคุณลักษณะที่สมบูรณ์ของพระองค์ ตามที่พระองค์กล่าวไว้ในอัลกุรอาน และท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวไว้ในอัลหะดีษ โดยไม่มีการเพิ่มเติม ตัดทอน บิดเบือน เปลี่ยนแปลง และภักดีต่อ อัลลอฮฺ ﷻ เพียงพระองค์เดียว

Prince of Songkla University Pattani Campus

2. อะกีดะฮฺ หมายถึง ความศรัทธาที่ยึดมั่นโดยแน่นแฟ้นปราศจากการระแวงสงสัยใด ๆ ของผู้ศรัทธา

3. การศรัทธา หมายถึง การเชื่อด้วยใจ การกล่าวออกมาด้วยวาจาและรวมถึงการปฏิบัติไว้ด้วยกัน

4. อัลกุรอาน หมายถึง คำตรัสของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ถูกส่งมายังท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ โดยผ่านทางมะลาอิกะฮฺญิบรีลในรูปแบบความหมายและถ้อยคำที่ถูกต้องไม่สามารถลอกเลียนแบบได้

5. อายะฮฺ หมายถึง โองการต่าง ๆ ของอัลกุรอานที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ประทานลงมาแก่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ

6. อัลหะดีษ หมายถึง คำพูด การกระทำ ตลอดจนการยอมรับของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺในการอธิบายขยายความ บทบัญญัติศาสนาอิสลามทั้งในเชิงทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติ

7. อะษัร หมายถึง คำพูดหรือการกระทำของเศาะหาบะฮฺและตาบิอีน

8.สะลัฟ หมายถึง บรรพชนมุสลิมที่เป็นปราชญ์ในยุค 300 ปีแรกของฮิจญ์เราะฮฺศักราช ซึ่งมีแนวทางที่สอดคล้องกับแนวทางของท่านนบีและเศาะหาบะฮฺในเรื่องของ เตาฮีด ตลอดจนผู้ที่เจริญรอยตามแบบฉบับดังกล่าวจนถึงวันอาคิเราะฮฺ

9. มุตะกัลลิมีน หมายถึง กลุ่มที่ใช้แนวทางหลักตรรกหรือสติปัญญาเป็นหลักในการอธิบายหลักอะกีดะฮฺและเตาฮีด หรือเรียกอีกนามว่าอะฮฺลุ อัลกะลาม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยในเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

2. การทบทวนแหล่งข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร จากแหล่ง ข้อมูลที่สำคัญ 3 แหล่ง คือ

2.1 เอกสารปฐมภูมิ

1) หนังสือตัฟสีรประเภทมะอ์ษูร เช่น Tafsīr al-Qur'ān al-'Azīmและประเภทเราะยุ เช่น al-Tafsīr al-Kabīr.

2) หนังสือหะดีษ เช่น Sahīh al-Bukhāriy, Sahīh Muslim.

3) หนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติและเตาฮีดของอิมามอัชชาฟีอีย์โดยตรง เช่น Manāgib al-Shāfi'iy.

Prince of Songkla University Pattani Campus

2.2 เอกสารทุติยภูมิ

1) หนังสืออรรถาธิบายอัลกุรอานต่าง ๆ ที่อธิบายถึงเรื่องเตาฮีด เช่น Aysar al-Tafāsir

2) หนังสืออธิบายอัลหะดีษต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเตาฮีด เช่น Fath al-Bāriy

3) หนังสืออะกีดะฮฺหรือหนังสือเตาฮีดต่าง ๆ ที่เป็นภาษาอาหรับ ภาษามลายู และภาษาไทย เช่น Kitāb al-Tauhīd

4) หนังสือหรือเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอิมามอัชชาฟีอีย์ ที่เป็นของนักวิชาการรุ่นใหม่ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เช่น al-Shāfi'iy Hayātuhu wa 'Asruhu-Ārā'uhu wa Fiqhah.

2.3 เอกสารตติยภูมิ

หนังสือพจนานุกรม อธิบายศัพท์ทั้งที่เป็นภาษาอาหรับ ภาษามลายู และภาษาไทย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์และแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาอายะฮฺอัลกุรอานและอัลหะดีษต่าง ๆ ที่กล่าวถึงเตาฮีดของอัลลอฮฺ ﷻ ทั้งสามด้าน คือ รุบูบิยะฮฺ อุลูฮิยะฮฺ และอัสมาอ์วัศศิฟาต

3.2 ศึกษาตำราและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับชีวประวัติและเตาฮีดของอิมามชาฟีอีย์ ทั้งที่เป็นงานเขียนของอิมามชาฟีอีย์ และงานเขียนของนักวิชาการทั้งในอดีตและปัจจุบันที่เขียนถึงอิมามชาฟีอีย์

3.3 ศึกษาตำราหรือหนังสืออ้างอิงที่เขียน โดยอุละมาอ์ (ปราชญ์) ที่เป็นที่ยอมรับในบรรดาอุละมาอ์โดยทั่วไปที่อธิบายเตาฮีด หากมีหลายทัศนะผู้วิจัยจะยึดทัศนะที่มีเหตุผลที่สอดคล้องกับหลักฐานจากอัลกุรอานและอัลหะดีษ แต่ถ้าหากมีเพียงทัศนะเดียว ผู้วิจัยจะพิจารณาความเชี่ยวชาญของอุละมาอ์ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับอะกีดะฮฺ

3.4 ศึกษาหลักการของสะลัฟและมุตะกัลลิมีนตามหัวข้อที่กำหนดจากหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อนั้น ๆ

3.5 ศึกษาวิเคราะห์หลักการยึดมั่นและการศรัทธาในเตาฮีดของอิมามชาฟีอีย์ตามหัวข้อที่กำหนดแล้วเปรียบเทียบกับหลักการของสะลัฟและมุตะกัลลิมีนเพื่อหาจุดร่วมและจุดต่าง

Prince of Songkla University Pattani Campus

4. การจัดกระทำข้อมูล

เพื่อศึกษาอัลกุรอานและอัลหะดีษตลอดจนทัศนะอุละมาอ์ แล้วแยกข้อมูลต่าง ๆ ออกตามประเภทต่าง ๆ ของเตาฮีด อันได้แก่

4.1 เตาฮีดอัรรุบูบิยฺยะฮฺ

4.2 เตาฮีดอัลอุลูฮิยฺยะฮฺ

4.3 เตาฮีดอัลอัสมาอ์วัศศิฟาต

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยเรื่องนี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับอัลกุรอานและอัลหะดีษ ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์โดยใช้หลักเกณฑ์ดังนี้

5.1 หลักการตัฟสีร

ผู้วิจัยจะใช้หลักการตัฟสีรบิลมะอ์ษูรหมายถึงการอรรถาธิบายกุรอานโดยการยึดเอาหลักฐานที่ชัดเจนที่สุดในการอธิบาย

5.2 หลักการหะดีษ

ผู้วิจัยจะยึดหะดีษเศาะหี้หฺ[1] และหะดีษหะสัน[2] เท่านั้นในการประกอบการอธิบายเพื่อยืนยันในความถูกต้อง ส่วนหะดีษเฎาะอีฟ[3] นั้นจะใช้อ้างอิงเฉพาะบางกรณีเท่านั้น ในขณะที่หะดีษเมาฎูอฺ[4] นั้นจะไม่ใช้ในการอ้างอิง ไม่ว่าในกรณีใด ๆ ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการขัดแย้งกันระหว่างหะดีษด้วยกันไม่ว่าจะเป็นในด้านเนื้อหา หรือระดับของหะดีษ ผู้วิจัยจะยึดเอาหะดีษที่มีระดับเหนือกว่าเสมอ

5.3 ทัศนะอุละมาอ์

ทัศนะของอุละมาอ์ที่มีความเห็นตรงกัน หรือมีเพียงทัศนะเดียว ผู้วิจัยจะถือว่าเป็นทัศนะที่ถูกต้อง

ส่วนทัศนะอุละมาอ์ที่มีความเห็นขัดแย้ง ผู้วิจัยจะยึดทัศนะที่มีหลักฐานชัดเจนที่สุดมายืนยัน

---

[1] หมายถึงหะดีษที่มีสายรายงานติดต่อกัน ผู้รายงานเป็นผู้มีคุณธรรม มีความจำดีเยี่ยม (จำด้วยใจและจำด้วยการจดบันทึก) ตั้งแต่ผู้รายงานคนสุดท้ายจนถึงท่านเราะสูล ﷺ ไม่มีความบกพร่องและขัดแย้งกับลักษณะของหะดีษที่มีความเชื่อถือได้มากกว่า

[2] สุยูฏีย์ กล่าวว่าความหมาย ของหะดีษหะสันกับหะดีษเศาะหี้หฺนั้นเหมือนกันทุกอย่าง นอกจากในเรื่องของความจำเท่านั้นที่หะดีษหะสันจะด้อยกว่า

[3] หมายถึงหะดีษที่ขาดเงื่อนไขประการหนึ่งประใดหรือหลายประการอันเป็นที่ยอมรับจากชนิดของหะดีษเศาะหี้หฺและหะดีษหะสัน

[4] หมายถึงคำพูดที่กล่าวอ้างหรืออุตริขึ้นมานอกเหนือจากคำกล่าวของท่านเราะสูล ﷺ

Prince of Songkla University Pattani Campus

ในกรณีที่ทุกทัศนะต่างก็มีหลักฐานมายืนยัน ผู้วิจัยจะเลือกทัศนะที่เห็นว่ามีความเหมาะสม หรือสอดคล้องกับสภาพการณ์ของอายะฮฺมากที่สุด

สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยหัวข้อ “อิมามอัชชาฟีอีย์กับการอธิบายเตาฮีด : ศึกษากรณีหลักการศรัทธาในอิสลาม” โดยผู้วิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. หลักการยึดมั่นและการศรัทธาในอิสลาม

1.1 การยึดมั่นหรืออะกีดะฮฺเป็นรากฐานของศาสนาอิสลามและรากฐานของการดำรงชีวิตมุสลิม อะกีดะฮฺส่วนหนึ่งคือ เตาฮีดหรือเอกภาพ หมายถึงการยึดมั่นในหลักเตาฮีดต่ออัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งเป็นการยึดมั่นอย่างหนักแน่นและมั่นคง

1.2 เตาฮีดมีความหมายภายในตัวคือ การให้ความเป็นเอกะหรือการยืนยันความเป็นหนึ่งของอัลลอฮฺ ทั้งนี้สังเกตได้จากตัวอักษรอะลิฟกับลามที่นำหน้าคำ “อัตเตาฮีด” (التوحيد) ตามหลักภาษาอาหรับหมายถึง การศรัทธาว่าอัลลอฮฺ คือ ผู้ทรงเอกะโดยไม่มีภาคีใด ๆ ทั้งสิ้น

1.3 เตาฮีดตามความหมายของอิสลามและเป็นที่ยอมรับในกลุ่มบรรรดาอุละมาอ์อะฮฺลุ อัสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ คือ การรู้จักอัลลอฮฺผู้ทรงเอกะโดยไม่มีภาคีหรือเสมือนสรรพสิ่งต่าง ๆ พระผู้เป็นเจ้าเพื่อการทำอิบาดะฮฺต่อพระองค์

1.4 หลักการยึดมั่นและการศรัทธาในอิสลามนั้นต้องมาจากหลักฐานอัลกุรอานและอัสสุนนะฮฺ อัลกุรอานคือเป็นคำตรัสของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ได้อธิบายทุก ๆ เรื่องของอิสลามโดยเฉพาะเรื่องการยึดมั่นในหลักเตาฮีด ส่วนอัสสุนนะฮฺคือ วัจนะของท่านนบีที่ทำหน้าที่อธิบายขยายความและตีความอัลกุรอาน ทั้งสองเป็นแหล่งหลักของเรื่องอะกีดะฮฺ เพราะเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอะกีดะฮฺที่มาจากอัลกุรอานและอัสสุนนะฮฺเป็นการยืนยันที่หนักแน่นในอะกีดะฮฺเตาฮีดโดยไม่ต้องสงสัยใด ๆ ทั้งสิ้น

1.5 กะลิมะฮฺ “ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮฺ” เป็นรากฐานของเตาฮีดซึ่งการยอมรับในเตาฮีดจะสมบูรณ์ได้นั้นต้องมีองค์ประกอบ 2 ประการคือ การปฏิเสธ (นัฟยุ) ความเป็นพระผู้เป็นเจ้าของสรรพสิ่งต่าง ๆ และการยืนหยัด (อิษบาต) ความเป็นพระผู้เป็นเจ้าของอัลลอฮฺเพียงพระองค์เดียวเท่านั้น ทั้งสองประการนี้จำเป็นที่จะต้องปฏิบัติพร้อม ๆ กันโดยจะแยกออกกันมิได้

1.6 เตาฮีดตามอุละมาอ์อะฮฺลุ อัสสุนนะฮฺ ได้ศึกษาหลักฐานต่าง ๆ ได้แบ่งเตาฮีดเป็น 3 ประเภทคือ

Prince of Songkla University Pattani Campus

ก. เตาฮีดอัรรุบูบิยฺยะฮฺ หมายถึง การยืนยันในความเป็นหนึ่งของอัลลอฮฺ ﷻ ที่เกี่ยวกับอำนาจของพระองค์ในการให้กำเนิด การครอบครอง การให้ปัจจัยยังชีพ และการบริหารจัดการเป็นต้น

ข. เตาฮีดอัลอุลูฮิยฺยะฮฺ หมายถึง การให้เอกภาพแด่ อัลลอฮฺ ﷻ ด้วยการกระทำของบ่าว ซึ่งชอบด้วยบัญญัติศาสนา โดยอยู่บนพื้นฐานแห่งการสวามิภักดิ์หรือการกราบไหว้ที่บริสุทธิ์ใจในการแสดงออกและเจตจำนงที่ครอบคลุมถึงความยำเกรง ความหวัง การวิงวอนขอพร การมอบหมาย และการยอมจำนนตนเป็นต้น

เตาฮีดอัลอุลูฮิยฺยะฮฺสามารถเรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า เตาฮีดอัลอิบาดะฮฺ ซึ่งแปลว่าการเคารพภักดี เนื่องจากว่าผู้เป็นบ่าวจะต้องเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ เพียงองค์เดียวเท่านั้น

ค. เตาฮีดอัลอัสมาอ์วัศศิฟาต หมายถึง การศรัทธาในความเป็นเอกะของอัลลอฮฺ ﷻ ในพระนามและคุณลักษณะของพระองค์ ตามที่พระองค์หรือท่านเราะสูลของพระองค์ได้ยืนยันไว้ทุกประการที่ปรากฏในอัลกุรอานและอัลหะดีษ โดยไม่ปฏิเสธ ไม่ตีความเป็นอย่างอื่น ไม่นำไปเปรียบเทียบเสมอเหมือนกับลักษณะของสิ่งถูกบังเกิดทั้งหลาย ไม่มีการตัดทอนหรือต่อเติมพระนามและคุณลักษณะของพระองค์

1.7 เตาฮีดในยุคของเศาะหาบะฮฺ ตาบิอีน และตาบิอิต-ตาบิอีนมีการศรัทธาและยึดมั่นเหมือนกับการศรัทธาและยึดมั่นของท่านเราะสูล ﷺ กล่าวคือ จะสอดคล้องตรงกันกับอัลกุรอานและอัลหะดีษทุกประการ

2. วิธีการอธิบายหลักการยึดมั่นและการศรัทธาของอิมามอัชชาฟีอีย์

2.1 อิมามอัชชาฟีอีย์คือ อุละมาอ์ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางวิทยาการอิสลามหลายด้านด้วยกัน เช่น ตัฟสีรและหะดีษ ฟิกฮฺและอุศูลฟิกฮฺรวมถึงอุศูลุดดีนหรืออะกีดะฮฺ โดยปกติอิมามอัชชาฟีอีย์จะยึดหลักปฏิบัติตามตัวบทอายะฮฺอัลกุรอานและอัลหะดีษ เว้นแต่มีหลักฐานอื่น

2.2 เตาฮีดตามทัศนะของอิมามอัชชาฟีอีย์คือ การให้ความเป็นเอกะต่ออัลลอฮฺ ﷻ ด้วยกับการทำอิบาดะฮฺ นั้นได้รวมถึงการยึดมั่นและการศรัทธาในพระนามของพระองค์และคุณลักษณะของพระองค์ด้วย โดยหลักแหล่งที่มาของเตาฮีดตามการอธิบายอิมามอัชาฟีอีย์คืออัลกุรอานและอัลหะดีษ

2.3 วิธีการอธิบายการยึดมั่นและการศรัทธาของอิมามอัชชาฟีอีย์ โดยใช้วิธีการดังนี้

ก. ใช้อัลกุรอานและอัลหะดีษเป็นบรรทัดฐาน ทั้งนี้เนื่องจากท่านยึดมั่นตลอดจนมั่นใจในคำมั่นของท่านนบีคือ จะดำเนินบนแนวทางที่ถูกต้องและไม่มีวันหลงผิดอย่างแน่นอนหากมีการยึดมั่นในอัลกุรอานและอัลหะดีษ

Prince of Songkla University Pattani Campus

ข. ใช้ทัศนะของอุละมาอ์ที่เป็นที่ยอมรับให้การเข้าใจอัลกุรอานและอัลหะดีษคืออุละมาอ์เสาะหาบะฮฺ อุละมาอ์ตาบิอีน และอุละมาอ์ตาบิอิต-ตาบิอีนล้วนเป็นอุละมาอ์สายอะฮฺลุ อัสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ

ค. ท่านไม่ได้ใช้กิยาสและความคิด (อิลมุ กะลาม) ในการอธิบายหลักการยึดมั่นและการศรัทธา ทั้งนี้ท่านมีความเห็นในเรื่องอะกีดะฮฺจะต้องยึดอัลกุรอานและอัลหะดีษตลอดจนการปฏิบัติของชาวสะลัฟ

3. หลักการยึดมั่นและการศรัทธาในเตาฮีดของอิมามอัชชาฟีอีย์

3.1 หลักการยึดมั่นของอิมามอัชชาฟีอีย์ในเตาฮีดประกอบด้วยดังต่อไปนี้

ก. ยึดถือกับอัลกุรอานและอัลหะดีษ (อัลมุตะวาติร) โดยการยึดตามตัวบทอัลกุรอานและอัลหะดีษ การยึดมั่นกับทั้งสองประการดังกล่าว เนื่องจากทั้งสองเป็นแหล่งหลักที่กล่าวถึงเรื่องอะกีดะฮฺและได้ยืนหยัดไว้ในความถูกต้องของอะกีดะฮฺซึ่งมุสลิมจำเป็นต้องยึดมั่นอย่างจริงจัง

ข. อิมามอัชชาฟีอีย์ยึดถือหะดีษอาหาดเป็นหลักการยึดมั่นและหลักการศรัทธาในเตาฮีดโดยได้กำหนดหะดีษอาหาด (เคาะบัรวาหิด) ที่มีฐานะอยู่ในระดับเสาะหี้หฺและหะสัน เนื่องจากหะดีษทั้งสองระดับสามารถยืนยันเป็นหะดีษของท่านนบีจริงพร้อมกับยืนยันในความถูกต้องของการยึดมั่นและการศรัทธาในเตาฮีด

ค. อิมามอัชชาฟีอีย์ยึดคำพูดของเสาะหาบะฮฺที่มีต่อการอธิบายหลักการเตาฮีดและการศรัทธา เนื่องจากเป็นผู้ที่มีคุณธรรม ปฏิบัติตามอัสสุนนะฮฺอย่างเคร่งครัดไม่ขัดแย้งกับอัสสุนนะฮฺแม้แต่นิดเดียว

ง. อิมามอัชชาฟีอีย์ไม่ยึดตามแนวคิดและหลักการของกลุ่มเบี่ยงเบน เช่น พวกชีอะฮฺ เคาะวาริจญ์ มุอฺตะซิละฮฺ และรอฟิเฎาะฮฺ ซึ่งพวกต่าง ๆ เหล่านี้นอกจากจะใช้หลักฐานจากอัลกุรอานและอัลหะดีษในการอธิบายหลักการเตาฮีดยังใช้ความคิดทางสติปัญญาเสมอเหมือนกับอัลกุรอานและอัลหะดีษ

3.2 จากการอธิบายหลักการเตาฮีดด้วยประการทั้งสี่ อิมามอัชชาฟีอีย์ได้รับฉายานามเป็นนาศิรุลหะดีษหรือนาศิรุสสุนนะฮฺ และด้วยกับจุดยืนและหลักการดังกล่าวท่านได้ต่อสู้กับกลุ่มเบี่ยงเบนต่าง ๆ จนในที่สุดท่านได้รับการยกย่องในประวัติศาสตร์อิสลามเป็นนักฟื้นฟูอิสลาม

3.3 หลักการพิจารณาการมีอยู่ของพระผู้เป็นเจ้าตามการศรัทธาของอิมามอัชชาฟีอีย์นอกจากหลักฐานจากอัลกุรอานและอัลหะดีษยังมีอีก 3 ประการคือ สัญชาตญาณ (อัลฟิตเราะฮฺ) โดยความบริสุทธิ์แล้วมนุษย์ทุกคนเกิดมาบนพื้นฐานแห่งความศรัทธาในพระผู้อภิบาลของเขา การสังเกต (อันนัซรฺ) ต่อสรรพสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นสัญญาณแห่งการมีจริงของอัลลอฮฺ

ประการหนึ่ง และมุอฺญิซะฮฺ คือ สิ่งที่ผิดธรรมชาติหรือสิ่งที่นอกเหนือสติปัญญาและความสามารถของมนุษย์ที่เกิดขึ้นกับบรรดานบีเพื่อยืนยันความถูกต้องของพวกเขา

3.4 หลักการศรัทธาของอิมามอัชชาฟีอีย์ในเตาฮีดอัลอุลูฮิยฺยะฮฺได้รวมถึงการศรัทธาในพระนามของอัลลอฮฺและคุณลักษณะของพระองค์อยู่ด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการเคารพภักดีต่ออัลลอฮฺเพียงองค์เดียวอย่างบริสุทธิ์ใจนั้นต้องยึดมั่นในเอกภาพของพระนามและคุณลักษณะของพระองค์ โดยไม่ปฏิเสธ ไม่บิดเบือนและไม่เปรียบเทียบ

3.5 การอิบาดะฮฺ การนอบน้อมหรือการฏออะฮฺต่ออัลลอฮฺ ต้องไม่มีภาคีกับอื่นใดและต้องสอดคล้องกับคำสั่งใช้ของอัลลอฮฺและเราะสูลของพระองค์ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นเงื่อนไขของการตอบรับอิบาดะฮฺ

3.6 หลักการศรัทธาของอิมามอัชชาฟีอีย์ในพระนามของอัลลอฮฺคือ ยึดมั่นต่อบรรดาพระนามของพระองค์ตามที่ได้กล่าวไว้ในอัลกุรอานและอัลหะดีษที่ถูกต้องโดยไม่ปฏิเสธแต่อย่างใด

3.7 การศรัทธาของอิมามอัชชาฟีอีย์ในคุณลักษณะของอัลลอฮฺคือ ยึดมั่นต่อบรรดาคุณลักษณะของพระองค์ตามความหมายที่ปรากฏในอัลกุรอานและอัลหะดีษโดยไม่ปฏิเสธ ไม่เปรียบเหมือน ไม่เปลี่ยนแปลงและไม่ตีความเป็นอย่างอื่น เป็นคุณลักษณะที่คู่ควรเหมาะสมกับความสูงส่งและความยิ่งใหญ่ของพระองค์

3.8 หลักการอิสติหฺสาน (การเห็นชอบ) อิมามอัชชาฟีอีย์ไม่เห็นด้วยกับการใช้หลักการอิสติหฺสานในการใช้ตัดสินชี้ขาดและถือว่าอิสติหฺสานไม่ใช่เป็นสิ่งที่จำเป็น อัลกุรอานและอัลหะดีษทั้งสองคือแหล่งบทบัญญัติที่ต้องยึดมั่น

อภิปรายผล

จากการวิจัยหัวข้อ “อิมามอัชชาฟีอีย์กับการอธิบายเตาฮีด : ศึกษากรณีหลักการศรัทธาในอิสลาม” ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. หลักการยึดมั่นและการศรัทธาในอิสลาม

1.1 การยึดมั่นหรืออะกีดะฮฺในอิสลามนับเป็นรากฐานของมุสลิมในการดำเนินชีวิต หากปราศจากอะกีดะฮฺมุสลิมไม่สามารถจะดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุขเสมือนปราศจากวิญญาณที่แนะนำแนวทางของการมีชีวิต ดังนั้นอะกีดะฮฺจึงเป็นสิ่งแรกในศาสนาที่มุสลิมทุกคนต้องเข้าใจและปฏิบัติ และเป็นหัวข้อหลักของบรรดาเราะสูลที่ถูกแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เปิดเผยต่อประชาติของพวกเขา เพราะบุคคลใดที่ไม่มีอะกีดะฮฺเตาฮีดย่อมไม่นับว่าเป็นมุสลิมเช่นเดียวกันกับผู้ที่จะมาเป็นมุสลิม

Prince of Songkla University Pattani Campus

ต้องประกาศหลักอะกีดะฮฺเสียก่อน นั่นคือ คำปฏิญาณว่า “ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮฺ มุฮัมมะดุรเราะสูลุลลอฮฺ”

การยึดมั่นหรืออะกีดะฮฺในอิสลามที่ถูกต้องจะได้รับแนวทางอันเที่ยงตรงและพ้นจากความมืดมนด้วยความเมตตาของอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการลบล้างความผิดบาปต่าง ๆ และยับยั้งไม่ให้เข้านรก เป็นกุณแจสำคัญที่จะนำพามนุษยชาติให้รอดพ้นจากไฟนรกและสู่สวนสวรรค์อันสุขสำราญ ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานว่า :

﴿ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنۡهُمۡ سَيِّـَٔاتِهِمۡ وَلَنَجۡزِيَنَّهُمۡ أَحۡسَنَ ٱلَّذِي كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ﴾ (العنكبوت : 7)

ความว่า : “และบรรดาผู้ศรัทธาและกระทำความดีทั้งหลายนั้น แน่นอนเราจะลบล้างความชั่วทั้งหลายของพวกเขาไปจากพวกเขาและแน่นอนเราจะตอบแทนพวกเขาสิ่งที่ดียิ่งซึ่งพวกเขาได้กระทำไว้” (อัลอังกะบูต : 7)

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสอีกว่า :

﴿ إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَهُمۡ جَنَّٰتُ ٱلنَّعِيمِ ۝٨ خَٰلِدِينَ فِيهَاۖ وَعۡدَ ٱللَّهِ حَقّٗاۚ وَهُوَ ٱلۡعَزِيزُ ٱلۡحَكِيمُ ﴾ (لقمان : 8–9)

ความว่า : “แท้จริงบรรดาผู้ศรัทธาและกระทำความดีทั้งหลาย พวกเขาจะได้รับสวนสวรรค์หลากหลายอย่างสุขสำราญ พวกเขาเป็นผู้พำนักอยู่ในนั้นตลอดกาล สัญญาของอัลลอฮฺนั้นเป็นจริงและพระองค์คือผู้ทรงอำนาจผู้ทรงปรีชาญาณ” (ลุกมาน : 8-9)

อะกีดะฮฺในอิสลามนอกจากเป็นหัวใจหลักในการสร้างสัมพันธ์ระหว่างบ่าวกับพระผู้เป็นเจ้าแล้ว ยังทำให้แถวของบรรดามุสลิมทั้งหลายเป็นเอกภาพและเข้มแข็ง รวมให้พวกเขาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันบนสัจธรรมและเป็นไปเพื่อสัจธรรมอย่างแท้จริง ซึ่งตอบรับในคำบัญชาของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ว่า :

﴿ وَٱعۡتَصِمُواْ بِحَبۡلِ ٱللَّهِ جَمِيعٗا وَلَا تَفَرَّقُواْۚ ﴾ (ال عمران : 103)

ความว่า : “พวกเจ้าจงยึดสายเชือกของอัลลอฮฺโดยพร้อมกันทั้งหมดและจงอย่าแตกแยกกัน” (อาละอิมรอน : 8-9)

Prince of Songkla University Pattani Campus

ด้วยเหตุนี้ท่านนบี ได้ให้ความสำคัญอย่างที่สุดในการวางฐานของอะกีดะฮฺและทำให้มันมั่นคงอยู่ในจิตใจของบรรดาเศาะหาบะฮฺตลอดช่วงอายุของท่าน ดังกล่าวนี้เพื่อนำสู่การสร้างกลุ่มชนให้อยู่บนหลักอันเข้มแข็งและรากฐานอันมั่นคงซึ่งเป็นอะกีดะฮฺที่สอดคล้องกับอัลกุรอานและอัสสุนนะฮฺ และถือการยึดมั่นหรืออะกีดะฮฺที่ไม่ตรงกับอัลกุรอานและอัสสุนนะฮฺคืออะกีดะฮฺที่ไม่ถูกต้อง

1.2 การศรัทธาในอิสลามเป็นสิ่งจำเป็นกับมุสลิมทุกคนต้องเรียนรู้และปฏิบัติตามอะกีดะฮฺของอะฮฺลุ อัสสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺในเรื่องของหลักการศรัทธานั้นหมายถึงการศรัทธาและยอมรับต่อรุก่นต่าง ๆ ทั้ง 6 ดังที่ท่านเราะสูล ﷺ กล่าวไว้ในหะดีษหนึ่งที่ญิบรีลมาถามเกี่ยวกับการศรัทธา (อีมาน) ซึ่งท่านเราะสูล ﷺ ได้ตอบว่า :

((أن تؤمن بالله وملائكته وكتبه ورسله واليوم الآخر وتؤمن بالقدر خيره وشره)) (رواه البخاري ، 1997 : 4777 ومسلم ، 1996 : 8)

ความว่า : “คือการที่ท่านยอมศรัทธาต่ออัลลอฮฺ บรรดามะลาอิกะฮฺ บรรดาคัมภีร์ บรรดาเราะสูล วันสุดท้ายและศรัทธาต่อการกำหนด (เกาะดัร) ทั้งความดีและความชั่วของมัน”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 4777 ; Muslim, 1996 : 8)

การศรัทธาจะต้องวางอยู่บนรุก่นทั้ง 6 นี้ หากตกหล่นหรือขาดไปแม้แต่ประการเดียว มนุษย์ผู้นั้นย่อมไม่สามารถเป็นมุอ์มินที่แท้จริงได้เป็นอันขาด เนื่องจากขาดรุก่นหนึ่งจากรุก่นต่าง ๆ ของการศรัทธา 6 ประการดังกล่าวนี้คือ บรรดารุก่นของการศรัทธา (อีมาน) ซึ่งการศรัทธาจะสมบูรณ์ได้ต้องอาศัยในทั้งหมดนี้เท่านั้นตามหลักฐานที่ถูกต้องจากอัลกุรอานและอัสสุนนะฮฺ ผู้ใดปฏิเสธรุก่นหนึ่งรุก่นใดเขาย่อมมิใช่มุอ์มิน (ผู้ศรัทธา) อย่างแท้จริง

ดังนั้น การศรัทธาในเตาฮีดของอัลลอฮฺจำเป็นต้องยึดปฏิบัติตามหลักอุละมาอ์สะลัฟ โดยการปฏิบัติตามอัลกุรอานและอัลหะดีษซึ่งสอดคล้องกับการศรัทธาในเตาฮีดของท่านนบี บรรดาเศาะหาบะฮฺและตาบิอีน อับดุลลอฮฺ เบ็น อับบาส กล่าวว่า : “จงคิดในทุก ๆ เรื่องและจงอย่าคิดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอาตมันของพระองค์ แท้จริงระยะทางจากฟ้าทั้งเจ็ดถึงอัลกุรสี (เก้าอี้ของอัลลอฮฺ) นั้นคือ เจ็ดพันรัศมี และพระองค์ทรงเหนือกว่านั้น” (Ibn Qaiyim, 1993 : 88)

การศรัทธาและยอมรับในเตาฮีดของอัลลอฮฺจะต้องปราศจากการตั้งภาคี เพราะการตั้งภาคีต่ออัลลอฮฺคือ ปัจจัยที่สำคัญในการทำให้มนุษย์หลงผิดจากแนวทางอันเที่ยงตรงทั้งยังนำพามนุษย์ไปสู่จุดหมายปลายทางที่เลว คือนรก

Prince of Songkla University Pattani Campus

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสไว้ว่า :

﴿ إِنَّهُۥ مَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدۡ حَرَّمَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِ ٱلۡجَنَّةَ وَمَأۡوَىٰهُ ٱلنَّارُۖ وَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِنۡ أَنصَارٖ ﴾ (المائدة : 72)

ความว่า : “แท้จริงผู้ใดให้มีภาคีขึ้นแก่อัลลอฮฺ แน่นอนอัลลอฮฺจะทรงให้สวรรค์เป็นที่ต้องห้ามแก่เขา และที่พำนักของเขานั้นคือนรก และสำหรับบรรดาผู้อธรรมนั้นย่อมไม่มีผู้ช่วยเหลือใด ๆ” (อัลมาอิดะฮฺ : 48)

2 การอธิบายหลักการยึดมั่นและการศรัทธาของอิมามอัชชาฟิอีย์

2.1 การอธิบายหลักการยึดมั่นและการศรัทธาของอิมามอัชชาฟิอีย์เป็นการอธิบายที่สอดคล้องกับการอธิบายของอุละมาอ์สะลัฟคือ ยึดใช้กับอัลกุรอานและอัลหะดีษเป็นหลัก เพราะทั้งสองเป็นแหล่งเฉพาะที่กล่าวในเรื่องอะกีดะฮฺ สิ่งใดที่ทั้งสองได้ยืนยันไว้มุสลิมจำเป็นต้องยืนหยัดและสิ่งใดที่ทั้งสองได้ปฏิเสธไว้มุสลิมจำเป็นต้องปฏิเสธด้วย ไม่มีทางนำและความถูกต้องนอกจากด้วยการยึดถือกับทั้งสองเท่านั้น

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า :

﴿ فَإِن تَنَٰزَعۡتُمۡ فِي شَيۡءٖ فَرُدُّوهُ إِلَى ٱللَّهِ وَٱلرَّسُولِ إِن كُنتُمۡ تُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِۚ ذَٰلِكَ خَيۡرٞ وَأَحۡسَنُ تَأۡوِيلًا ﴾ (النساء : 59)

ความว่า : “แต่ถ้าพวกเจ้าขัดแย้งกันในสิ่งใดก็จงนำสิ่งนั้นกลับไปยังอัลลอฮฺ (อัลกุรอาน) และเราะสูล (อัสสุนนะฮฺ) หากพวกเจ้าศรัทธาต่ออัลลอฮฺและวันปรโลก นั่นแหละเป็นสิ่งที่ดียิ่ง และเป็นการกลับไปที่สวยงามยิ่ง” (อันนิสาอ์ : 59)

อิมามอัชชาฟิอีย์ (al-Shāfi‘iy, 1990 : 7/313) ได้อ้างถึงหลักฐานว่าด้วยวาญิบ (จำเป็น) ต้องใช้อัลกิตาบ (อัลกุรอาน) และอัสสุนนะฮฺ (อัลหะดีษ) ในการตัดสินชี้ขาดและไม่อนุญาติกับผู้ใดขัดแย้งกับทั้งสองว่า : อัลลอฮฺได้ตรัสกับท่านนบีของพระองค์ว่า :

﴿ ٱتَّبِعۡ مَآ أُوحِيَ إِلَيۡكَ مِن رَّبِّكَۖ ﴾ (الأنعام : 106)

ความว่า : “จงปฏิบัติสิ่งที่ถูกประทานมาแก่เจ้าจากพระเจ้าของเจ้าเถิด”

(อัลอันอาม : 106)

Prince of Songkla University Pattani Campus

อัลลอฮฺได้ตรัสอีกว่า :

﴿ وَأَنِ ٱحۡكُم بَيۡنَهُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ وَلَا تَتَّبِعۡ أَهۡوَآءَهُمۡ ﴾ (المائدة : 49)

ความว่า : "และเจ้า (นบีมุฮัมมัด) จงตัดสินระหว่างพวกเขา (ชาวยิว) ด้วยสิ่งที่อัลลอฮฺได้ทรงประทานลงมาเถิด และจงอย่าปฏิบัติตามใคร่ใฝ่ต่ำของพวกเขา" (อัลมาอิดะฮฺ : 49)

ส่วนการยืนยันของ อิมามอัชชาฟีอีย์ในการใช้หะดีษ ท่านได้กล่าวว่า :

(كل حديث صح عن رسول الله صلى الله عليه وسلم فإني أقول به وإن لم يبلغني)

ความว่า : "ทุกหะดีษที่ถูกต้องจากเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ แท้จริงฉันจะกล่าวกับมัน ถึงแม้ว่ามันไม่ได้มาถึงกับฉัน" (al-Rāziy, 1993 : 317)

อิมามอัชชาฟีอีย์เป็นคนแรกที่กล่าวยืนหยัดในเรื่องหะดีษอาหาด (เคาะบัรวาหิด) พร้อมใช้เป็นหลักฐานในการยืนยันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องอะกีดะฮฺ ซึ่งพวกมุอฺตะซิละฮฺและอะฮฺลุ อัลกะลามไม่ยอมรับเคาะบัรวาหิดใช้ในการยืนยันเป็นหลักฐาน ด้วยเหตุผลที่ว่าเคาะบัรวาหิดไม่สามารถให้ความเชื่อถืออย่างแน่นแฟ้นได้ แต่อิมามอัชชาฟีอีย์ได้นำหลักฐานต่าง ๆ มายืนยันว่าด้วยจำเป็นต้องปฏิบัติกับหะดีษอาหาดและสามารถยืนยันเป็นหลักฐานได้ ไม่ว่าในเรื่องอะกีดะฮฺหรือในเรื่องปลีกย่อย ดังเช่น หะดีษจากอับดุรเราะห์มาน เบ็น อับดุลลอฮฺ เบ็น มัสอูด จากบิดาของท่านกล่าวว่า : ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า :

((نضَّر الله عبدا سمع مقالتي فحفظها ووعاها وأداها))

(رواه الترمذي ،د.ت : 2658)

ความว่า : "อัลลอฮฺให้โปรดปรานกับบ่าวคนหนึ่งที่ฟังคำพูดของฉัน แล้วท่องจำมันและทำความเข้าใจกับมัน แล้วทำการเผยแพร่มัน"

(บันทึกโดย al-Tirmidhiy, n.d. : 2658)[1]

อิมามอัชชาฟีอีย์ (al-Shāfi'iy, 2005 : 399) ได้อธิบายหะดีษนี้ว่า : ในเมื่อท่านเราะสูล ﷺ ได้ขอความจำเริญให้กับคนหนึ่งที่ได้ฟังคำพูดของท่าน แล้วท่องจำมันและทำความเข้าใจกับมัน แล้วทำการเผยแพร่ให้กับผู้อื่น นั่นแสดงว่าข่าวของคนเดียว (เคาะบัรวาหิด) ที่มาจาก

[1] อะบูอีซา กล่าวว่า เป็นหะดีษเศาะหี้หฺ (al-Tirmidhiy, n.d. : 5/34)

เราะสูล ﷺ เป็นหลักฐาน (หุจญ์ญะฮฺ) ที่วาญิบต้องปฏิบัติกับมัน แต่ถ้าไม่เช่นนั้นแล้วท่านเราะสูล ﷺ จะไม่ขอความจำเริญให้กับเขาในความหมายใดก็ตาม

2.2 การอธิบายหลักการยึดมั่นและการศรัทธาของกลุ่มมุตะกัลลิมีนมักจะใช้แนวความคิดเป็นที่ตั้งหรือหลักปรัชญาในการพิจารณาให้เหตุผล ฉะนั้นในเมื่อเกิดการขัดค้านกันระหว่างบทบัญญัติกับความคิดขึ้นพวกเขาจะพิจารณากับความสอดคล้องกับเหตุผลแห่งความคิดที่ถือว่าถูกต้อง แล้วจะถือว่าบทบัญญัตินั้นไม่ถูกต้อง (ไม่เศาะหี้หฺ) หรือจะตีความบนหนทางของความสวยงาม ดังนั้นด้วยเหตุผลของหลักการแห่งนี้ทำให้พวกเขาเกิดการปฏิเสธมากมายต่ออะกีดะฮฺที่อ้างด้วยหลักฐานจากอัลกุรอานและอัสสุนนะฮฺที่ขัดแย้งกับความคิดของพวกเขา

2.3 การดะอฺวะฮฺของอิมามอัชชาฟีอีย์สู่อัลกุรอานและอัลหะดีษด้วยความจริงจังและบริสุทธิ์ใจนั้นทำให้ท่านได้รับการขนานนามว่าเป็นนักฟื้นฟูอิสลาม (มุญัดดิด) ในศตวรรษที่ 2 แห่งฮิจญ์เราะฮฺศักราช ซึ่งสอดคล้องกับหะดีษของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ที่ว่า :

((إن الله يبعث لهذه الأمة على رأس كل مائة سنة من يجدد لها دينها)) (رواه أبوداود , د.ت. : 4291)

ความว่า : “ แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ จะทรงคัดเลือกให้แก่ประชาชาตินี้ใน ทุก ๆ 100 ปี บุคคลผู้ที่จะมาฟื้นฟูศาสนาของพวกเขา ”

(บันทึกโดย Abū Dāwūd, n.d. : 4291)[1]

เช่นเดียวกับอุละมาอ์หลายท่านทั้งในอดีตและปัจจุบันที่ให้การยอมรับในเรื่องนี้ ดังคำกล่าวของท่านอิมามอะหฺมัด เบ็น หันบัล :

" فكان في المائة الأولى عمر بن عبدالعزيز وفي المائة الثانية الشافعي"

ความว่า : มุญัดดิดในรอบร้อยปีแรกคือ อุมัร เบ็น อับดุลอะซีซ และในรอบร้อยปีที่สองคือท่านอัชชาฟีอีย์ (Ibn Kathīr, 1987 : 10/264)

3. การยึดมั่นและการศรัทธาในเตาฮีดของอิมามอัชชาฟีอีย์

3.1 อิมามอัชชาฟีอีย์มีการยึดมั่นและศรัทธาในเตาฮีดตามหลักการในการอธิบายการยึดมั่นและการศรัทธาอย่างเคร่งครัดโดยได้ปฏิบัติตามแนวทางของอุละมาอ์สะลัฟก่อนท่าน ทั้งนี้ท่านได้กล่าวอย่างหนักแน่นว่า การยึดมั่นของอิมามอัชชาฟีอีย์ในลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับการปฏิบัติของอุละมาอ์สำนักหะดีษทั้งหลายเช่น อิมามมาลิก อิมามอะหฺมัด สุฟยาน อัษเษารีย์ อัลเอาวฺซาอีย์ และหัมมาด เบ็น ซีด เป็นต้น

[1] อัลอัลบานีย์กล่าวว่าเป็นหะดีษเศาะหี้หฺ (al-Albāniy, 1417 : 4291)

อิมามอัชชาฟีอีย์กับการยึดมั่นและการศรัทธาในเตาฮีดโดยยึดตามอัลกุรอาน อัลหะดีษ และอิจญ์มาอฺ ท่านไม่ใช้หลักการกิยาสยึดแนวทางอะฮฺลุ อัลกะลามและความคิดทางสมองโดยเด็ดขาด

ท่านได้กล่าวถึงการลงโทษกับอะฮฺลุ อัลกะลามว่า :

(حُكمي في أهل الكلام أن يُضربوا بالجرير ويُحمَلوا على الإبل ويُطاف بهم في العشائر والقبائل ، وينادي عليهم : هذا جزاء مَن ترك الكتاب والسنة وأقبل على الكلام)

ความว่า : "การตัดสินของ ฉันต่ออะฮฺลุ อัลกะลาม (นักวิภาษวิทยา) คือ พวกเขาต้องถูกตีด้วยก้านอินทผลัม และนำพวกเขาขึ้นบนอูฐ แล้วเวียนรอบพวกเขาในชุมชนพร้อมกล่าวกับพวกเขาว่า : นี้คือ การลงโทษกับผู้ที่ได้ละทิ้ง กิตาบ และสุนนะฮฺและรับเอาวิชาวิภาษวิทยา (อิลมฺ กะลาม)

(al-Baihaqiy, 1996 : 1/249)

3.2 การยึดมั่นและการศรัทธาของอิมามอัชชาฟีอีย์ในเตาฮีดอัรรุบูบิยฺยะฮฺ สอดคล้องกับอุละมาอ์ร่วมสมัยที่ยึดตามแนวทางการยึดมั่นและการศรัทธาของอะฮฺลุ อัสสุนนะฮฺ โดยยึดปฏิบัติตามอัลกุรอานและอัลหะดีษที่ยึดมั่นและศรัทธาอย่างแน่วแน่ว่า อัลลอฮฺพระองค์เดียวเท่านั้นคือ ผู้ทรงอภิบาลและทรงกรรมสิทธิ์ในทุกสิ่งทุกอย่างโดยปราศจากภาคีใด ๆ คู่เคียงกับพระองค์ ซึ่งสอดคล้องกับคำตรัสของอัลลอฮฺที่ว่า :

﴿ ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴾ (الفاتحة : 2)

ความว่า : "การสรรเสริญทั้งหลายนั้นเป็นสิทธิของอัลลอฮฺผู้เป็นเจ้าแห่งสากลโลก" (อัลฟาติหะฮฺ : 2)

3.3 การยึดมั่นและการศรัทธาของอิมามอัชชาฟีอีย์ในเตาฮีดอัลอุลูฮิยฺยะฮฺสอดคล้องกับการยึดมั่นและการศรัทธาของชาวสะลัฟที่ยึดปฏิบัติเจตนารมณ์ของอัลกุรอานและอัสสุนนะฮฺ

อิมามอัชชาฟีอีย์กล่าวว่า :

(آمنت بالله ، وبما جاء عن الله على مراد الله ، وآمنت برسول الله وبما جاء عن رسول الله على مراد رسول الله)

ความว่า : "ฉันขอศรัทธาต่ออัลลอฮฺ และต่อสิ่งที่มีมาจากอัลลอฮฺ ตามพระประสงค์ของอัลลอฮฺ และฉันขอศรัทธาต่อเราะสูลของอัลลอฮฺและ

ต่อสิ่งที่มีมาจากเราะสูลของอัลลอฮฺตามความต้องการของเราะสูลของอัลลอฮฺ" (al-Athariy, 2001 : 62)

คำกล่าวของอิมามอัชชาฟีอีย์เข้าใจได้ว่า ท่านได้ยึดมั่นและอธิบายหลักการศรัทธาตามเจตนารมณ์ของพระองค์ที่ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานและเจตนารมณ์ของท่านเราะสูลุลลอฮฺตามที่ปรากฏในหะดีษของท่านโดยไม่มีการอธิบายรายละเอียด นอกจากที่ได้กล่าวไว้ในตัวบทอัลกุรอานและอัลหะดีษ

3.4 การยึดมั่นและการศรัทธาของอิมามอัชชาฟีอีย์ในเตาฮีดอัลอัสมาอ์ วัศศิฟาต สอดคล้องกับการยึดมั่นและการศรัทธาของเศาะหาบะฮฺ ตาบิอีน และตาบิอิต-ตาบิอีนที่ยึดตามตัวบทอัลกุรอานและอัลหะดีษ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของอุมมุสะละมะฮฺที่กล่าวเกี่ยวกับเตาฮีดอัลอัสมาอ์ วัศศิฟาตว่า :

(الإستواء غير مجهول والكيف غير معقول والإقرار به إيمان والجحود به كفر)

ความว่า : "คุณลักษณะหรือศิฟัต อัลอิสติวาอ์ นั้นไม่ใช่สิ่งที่ไม่เข้าใจ และกัยฟียะฮฺ (วิธีการรายละเอียดอย่างไรนั้น) เป็นสิ่งไม่สามารถเข้าใจได้ และการยอมรับด้วยกับมันนั้นถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น และการปฏิเสธไม่ยอมรับด้วยกับมันนั้นคือ กุฟรฺ (การปฏิเสธ) (al-Asqalāniy, n.d. :13/406)

ส่วนกลุ่มที่ตีความอัศศิฟาตโดยการเปลี่ยนความหมายของศัพท์จากความหมายที่มีนำหนัก (รอญีหฺ) เป็นความหมายที่อ่อน (มัรญูหฺ) หรือเปลี่ยนความหมายเดิมเป็นความหมายอื่นเป็นการยึดมั่นที่ผิดเนื่องจากขัดแย้งกับอัลกุรอาน อัลหะดีษและการยึดมั่นของชาวสะลัฟ การตีความอัศศิฟาตดังที่กล่าวข้างต้น เป็นการยึดมั่นของมุอฺตะซิละฮฺ ญะฮฺมิยฺยะฮฺและอัลอะชาอิเราะฮฺ การปฏิบัติตามกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้เป็นการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม หากการยึดปฏิบัติตามกลุ่มเหล่านี้โดยการยึดว่าถูกต้อง แน่นอนอิมามอะบูอัลหะสัน อัลอัชอะรีย์ ไม่ยอมกลับตัวไปยึดแนวทางอะฮฺลุอัสสุนนะฮฺ ดังที่ปรากฏในหนังสืออัลอิบานะฮฺ อัน อุศูลุ อัดดิยานะฮฺ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการเรียนการสอนหลักการยึดมั่นและการศรัทธาตามการอธิบายหลักการยึดมั่นของอิมามอัชชาฟีอีย์ในสถานศึกษาต่าง ๆ เช่น ปอเนาะ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มัสยิดและสุเหร่า เพื่อจะได้สอดคล้องกับการยึดปฏิบัติตามมัษฮับในด้านฟิกฮ์

Prince of Songkla University Pattani Campus

2. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นชิรกฺตามการอธิบายของอิมามอัชชาฟิอีย์ เนื่องจากการอธิบายเตาฮีดจะไม่สมบูรณ์หากไม่มีการอธิบายเรื่องชิรกฺอย่างครอบคลุม

3. ควรมีการศึกษาวิเคราะห์หลักการอิลมุ อัลกะลามกับความสัมพันธ์ในการอธิบายการยึดมั่นและการศรัทธาในเตาฮีดตามวิธีการของอิมามอัชชาฟิอีย์

4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการอธิบายเตาฮีดในมุมมองของสำนักคิดและนิกายต่าง ๆ ในอิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง 4 สำนักคิดและ 2 นิกายใหญ่ ๆ

บรรณานุกรม

สมาคม นักเรียนเก่าอาหรับ .1419. **พระมหาคัมภีร์ อัล-กุรอาน พร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย** ซาอุดีอารเบีย : ศูนย์กษัตริย์ฟะฮัด เพื่อการพิมพ์อัล-กุรอาน แห่งนครมะดีนะฮฺ

อิมรอน มะลูลีน . 2534 . **ปรัชญาอิสลาม** . กรุงเทพ . อิสลามิคอะเคเดมี

Abū Dāwūd, Sulaimān ibn al-Ash‘ath al-Sajastāniy. n.d. **Sunan Abī Dāwūd** (سنن أبي داود) . Tahqāq : Muhammad Mahyuddīn . Bairūt : al-Maktabah al-Ásriyah.

_____. 1417. **Sunan Abī Dāwūd** (سنن أبي دأود). Tahqīq : al-Albāniy. al-Riyād : Maktabat al-Ma‘ārif.

al-Ásqalāniy, Ahmad ibn Álī ibn Hajar . n.d. **Fath al-Bāriy** (فتح الباري). Bairūt : Dār al-Ma‘rifah.

al-Athariy, Abdullāh ibn Abd al-Hamīd.2001. **al-Wajīz fi Áqīdat al-Salaf al-Sāleh** (الوجيز في عقيدة السلف الصالح) al-Madīnah : Maktabat al-Malik Fahad al-Wataniyah.

al-Baihaqiy, Ahmad ibn al-Husain ibn ‘Alī. 1996. **Manāqib al-Shāfi‘iy** (مناقب الشافعي). Majlis al-Banjāriy li al-Tafāquh fi al-Dīn.

al-Bukhāriy, Muhammad ibn Ismā‘īl .1997. **Sahīh al-Bukhāriy** (صحيح البخاري). al-Riyād : Dār al-Salām.

Dār al-Salām . 2000. **Mausū‘at al-Hadīth al-Sharīf al-Kutub al-Sittah** (موسوعة الحديث الشريف الكتب الستة). al-Riyād : Dār al-Salām .

Ibn Kathīr, Ismā‘īl ibn Kathīr.1987. **al-Bidāyah wa al-Nihāyah** (البداية والنهاية). Bairūt : Dār al-Kutub al-‘Ilmiyah.

Prince of Songkla University Pattani Campus

Ibn Qaiyim, Muhammad ibn Qaiyim. 1993**. Ijtimā‘ al-Juyūsh al-Islāmiyah** (اجتماع الجيوش الإسلامية) . Tahqīq : Bashr Muhammad ‘Uyūn. al-Riyād : Maktabat al-Mu’iayid.

Muslim ibn al-Hajjāj .1996. **Sahīh Muslim** (صحيح مسلم). Tahqīq : Muhammad Fu’ād Abd al-Bāqiy. al-Riyād : Dār ‘Ālam al-Kutub.

al-Rāziy, Fakr al-Dīn.1993. **Manāqib al-Shāfi‘iy** (مناقب الشافعي) . Tahqīq : Ahmad Hajaziy al-Saqqa .Bairūt : Dār al-Jīl .

al-Shāfi‘iy, Muhammad ibn Idrīs.1990**. al-Um** (الأم) . Bairūt : Dār al-fikr.

al-Tirmidhiy, Abū Isā Muhammad ibn Isā ibn Saurah . n.d. **al-Jāmi‘ al-Sahīh** (الجامع الصحيح). Tahqīq : Ahmad Muhammad Shākir . Dār al-Fikr.

al-Wakīl, ‘Abd al-Rahmān . n.d. **al-Sifāt al-Ilāhiyah baina al-Salaf wa al-Khalaf** (الصفات الإلهية بين السلف والخلف) . al-Andalus : Mu’assasat al-Qurtubah.

Prince of Songkla University Pattani Campus